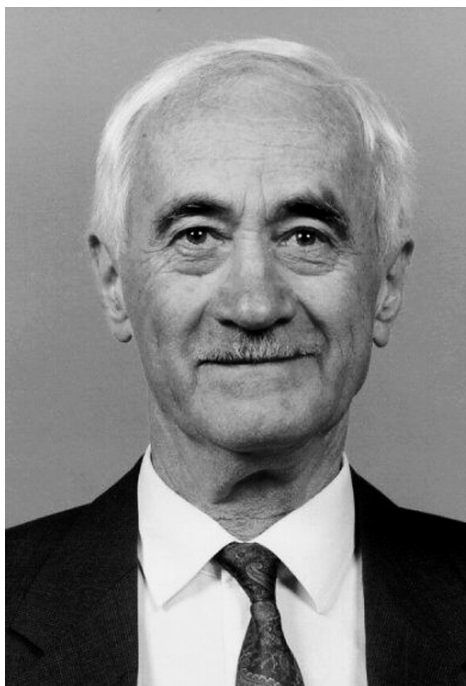

DR. BARTHA ADORJÁN

1923–1996

Állatorvosdoktor, az MTA levelező tagja, a világ egyik legeredményesebb állatorvos-virológus kutatója, hazai és nemzetközi iskolateremtő egyénisége, egyetemi tanár, a járványtani tanszék tanára, a virológia előadója, majd az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézetének igazgatója.

Bartha Adorján 1923. december 15-én Porcsalmán (Szatmár vármegye) született. Apja Bartha Ferenc, a község tanítója. Általános iskolai tanulmányait Porcsalmán végezte. A Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában, majd a nagyváradi Szent László Gimnáziumban végzett tanulmányai után 1943-ban a M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági és Állatorvosi Karára iratkozott be. 1949-ben szerzett állatorvosi diplomát. Az ezt követő két éven át Manninger Rezső professzor tanársegéde volt. A *Trichomonas foetus* biológiájából és szerológiájából írott értekezésével doktorált. 1951-ben katonai behívóval a Honvéd Állategészségügyi Intézetben, Fehér Dezsővel összefogva, a honvédség lóállományán a herpeszvírus okozta rhinopneumonitis és az ellene való védekezés általuk ajánlott módját vizsgálták vakcinázási kísérleteikkel. Visszatérve az Állatorvostudományi Főiskolára 1956-ban adjunktussá nevezték ki, majd 1974-ig az Állatorvostudományi Egyetemen oktatott és kutatott. 1975-től az MTA Állategészségügyi, majd Állatorvos-tudo-

mányi Kutatóintézete virológiai osztályának főmunkatársa, majd vezetője. 1991-től 1994-ig a kutatóintézet igazgatója volt, majd haláláig kutatóprofesszorként dolgozott tovább.

Kandidátusi értekezését a kancák vírusos vetéléséről 1959-ben védte meg. 1981-ben *Egyes állati herpesz- és adenovírusok rendszertani, valamint a védekezési szempontból fontos tulajdonságai* című értekezésével a tudományok doktora fokozatot nyerte el. Az Állatorvostudományi Egyetem 1988-ban címzetes egyetemi tanári címet adományozott részére, 1990-ben Akadémiai Díjat kapott. 1993-ban az MTA levelező tagjává választotta. 1995-ben nyerte el a Széchenyi-díjat.

Szent-Iványi Tamással szervezték meg a víruskutató laboratóriumot. A víruskutatásban Bartha Adorján maradandót alkotott. A világon elsőként állított elő élővírus-tartalmú vakcinát az általa izolált „Bartha-törzsnek” nevezett vírusból az Aujeszky-betegség ellen. Elsőként izolált és azonosított addig ismeretlen herpeszvírust szarvasmarhából és négy szarvasmarha-adenovírus-típust. Mind a lovak, mind a borjak herpeszvírus okozta betegsége ellen hőrezisztens vírust tartalmazó vakcinát állított elő.

Feltalálója és kidolgozója több új vírusvakcinának és diagnosztikai eljárásnak, kialakítója a szarvasmarha-adenovírusok rendszertanának. A bovin adenovírusok elleni polivalens vakcinája világelsőséget élvez. A tojótűk adenovírus okozta tojáshéj-képződési zavara (EDS) ellen inaktivált vakcinát állított elő.

Bartha Adorján 47 éven át döntő részben a herpesz- és az adenovírusok okozta betegségek köré csoportosult kutatásai és azok eredményei révén mind hazánkban, mind külföldön nagy elismerést szerzett. Új, tudományos elméleti megállapításai mellett, a közvetlen gyakorlatot szolgálva hat új vakcinát állított elő, és három ízben is megkapta a Kiváló Feltaláló jelvény arany fokozatát.

Nemzetközi tevékenysége a bécsi Állatorvosi Főiskola virológiai intézetében végzett kutatásaival kezdődött. 1968-tól részt vett a WHO/FAO komparatív virológiai programjában (1968-tól 1976-ig), a herpeszvírus-munkacsoportban dolgozott, majd 1972-től 1980-ig a program vezetőségi tagja és az adenovírus-munkacsoport vezetőségi tagja. 1974-től 1980-ig a Nemzetközi Vírustaxonómiai Bizottság (ICTV) herpeszvírus-bizottságának tagja volt. 1976-tól a *Comparative Immunology, Microbiology and Infectious Diseases* folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. 1994-ben az Európai Állatorvosi Virológiai Társaság tiszteletbeli tagjává választotta.

1978-tól haláláig volt a World Association of Veterinary Microbiologists Immunologists and Specialists in Infectious Diseases vezetőségi tagja. Tagja volt az MTA állatorvos-tudományi bizottságának, oltóanyag-albizottságának, az Orvosi Tudományok Osztálya mikrobiológiai, járványügyi és oltóanyag-

bizottságának, az agrár akkreditációs bizottságnak és 1993-tól az *Acta Veterinaria Hungarica* szerkesztőbizottságának is.

Bartha Adorjánt a kiváló megfigyelőképesség, a biztos és gyors ítéletalkotás és a merész képzelet tette kiváló kutatóvá. Sokszor és sokan mondták, hogy szerencséje van, mert bárhova nyúlt is, mindig újat talált. Ez a szerencse azonban valójában a kiváló szellem, a kifinomult intuíció és az átlagon felüli gyakorlati készség együttes eredménye. Nem volt hosszasan tépelődő típus, munkáját inkább a sziporkázó ötletesség jellemezte. Ha a megoldás feltételei hiányoztak, a megvalósítást későbbre halasztotta. Amikor elképzelését egy-egy nagy kérdésben megvalósította, a további finomításokat sokszor másokra bízta. Így például a Bartha-törzsből Lomniczi Béla génebbészeti módszerekkel a vakcinát még hatékonyabbá tette. Szellemi értékeire ezért is építkeztek oly sokan a világban. Tudta, hol és hogyan kell keresni az új ismeretek „befogásának” lehetőségeit. Nyitott fantáziával és ragyogó asszociációs készséggel, de kemény és céltudatos, önmagát sem kímélő munkával készült az új felismerésére.

A nemzetközi irodalomban és eredményekben való lényeglátása, tájékozottsága egyedüli volt, mindig megtalálta azt a rést, amit ő kitölthet. A tehetséges emberek között érezte jól magát; akikkel szívesen dolgozott, azok ma kiváló és külföldön is elismert szakemberek. Bartha Adorjánt ezért az állatorvosi virológia hazai és nemzetközi iskolateremtő egyéniségének ismerik el. Szabad szellemét, alkotókedvét sokan kamatoztatták, szellemi javaiból és energiájából jutott bőven a vele együtt haladóknak.

Bartha professzor számos tekintélyes nemzetközi és hazai tudományos testületnek volt vezetője vagy vezetőségi tagja, és életének szinte utolsó hónapjáig nemzetközi konferenciák nagyon szívesen és gyakran hívott referense vagy üléselnöke. Sikeres életútjának méltó elismerése az akadémiai tagság, majd a Széchenyi-díj, mellyel őt az állatorvosi karban elsőként tüntette ki a Magyar Köztársaság kormánya.

Közvetlen, nyíltszívű ember volt, barátként fogadott mindenkit. Bohém volt, szerette az életet, melyben sok örömét is lelte. Szellemes társalgó, színes egyéniség lévén a társaság kedvelt tagjaként fogadták.

73 éves korában, 1996. május 27-én, hosszú szenvedés után hunyt el; június 11-én a Farkasréti temetőben búcsúztatták.

1998. november 20-án szülőhelyén, Porcsalmán, születésének 75. évfordulója alkalmából avatták emléktábláját (Sebestyén Sándor szobrászművész alkotása). 1998. december 16-án a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Országos Állatorvos Egyesület (MOÁE) az MTA dísztermében emlékülést rendezett tiszteletére.

Irodalom

Kovács Ferenc–Nagy Béla–Bürki, Franz: Örök búcsút vettünk dr. Bartha Adorjántól. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1996. 51 (118). 9. 570–572.

Kovács Ferenc: Bartha Adorján (1923–1996). *Magyar Tudomány*, 1996. 41. 12. 1526–1527.

Szovátay Adrienne: Bartha Adorján (1923–1996). *Baromfi*, 2003. 6. 3. 54–55.

Mészáros János: Bartha Adorján (1923–1996). *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1999. 121. 4. 193–195.